

17 פברואר 2009
2009-0045-308

מינהל מחקר וכלכלה במשרד התמ"ת ערך סקר בנושא עבודת ילדים בגילאי 11-15 בישראל, 2008

75 אלף ילדים ובני נוער בגילאי 11-15 עבדו במהלך שנת 2008 בישראל, ושיעורם הגיע לכ- 12.0% מסך אוכלוסיית הילדים בגילאים הללו, שמספרם עמד על 600 אלף ויותר.

שיעור הילדים העובדים לפי מאפיינים, באחוזים מהקבוצה

אוכלוסיית הילדים - 12%

בנים - 11.8%	בנות - 12.1%
יהודים 13.4%	עולים חדשים 13.8%
חילונים 15.2%	ערבים 7.2%
חרדים 12.8%	

שיעור הילדים היהודים העובדים בקרב סך הילדים היהודים בגילאי 11-15 עמד על 13.4% והוא היה כמעט כפול מהשיעור של ילדים ערבים עובדים (7.2%).

חלק ניכר מהילדים העובדים הועסקו בעבודות שמרטפות (43.3%), כ-14% עבדו בענפי המשק השונים (תעשייה, חקלאות ובניה) בעבודות בלתי מקצועיות, 12.6% עבדו במלצרות, 6.5% בהדרכה ומתן שיעורים פרטיים ו-5.2% בעבודות של שליחות.

מרבית הילדים העובדים 70.9%, עושים זאת בתקופת החופש הגדול, בעוד ש-20.5% עבדו בחודשים שלפני החופש הגדול ו-53.3% עבדו בחודשים שלאחרי החופש. 14.4% מסך הילדים העובדים עבדו בכל שלושת התקופות ו-38.3% מסך הילדים העובדים עבדו רק בחופשת הקיץ.

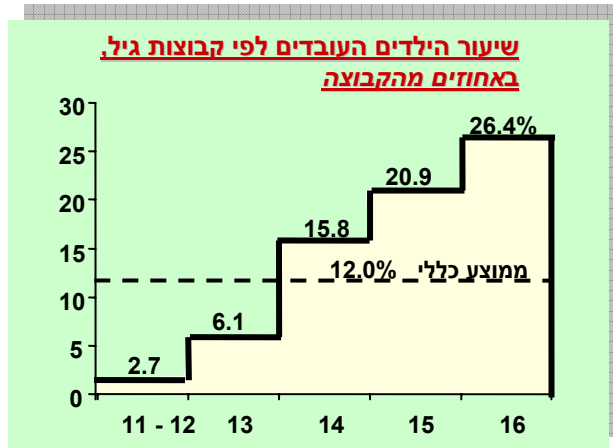
בחודשי החופש הגדול עמד השכר הממוצע על כ-1270 ₪, על כ-510 ₪ לחודש, בחודשים שלאחר החופש וכ-380 ₪ לחודש בחודשים שלפני חופשת הקיץ. במהלך חופשת הקיץ עובדים הילדים כ-57 שעות בממוצע לחודש והוא כפול מאשר שעות העבודה בשאר תקופות השנה.

קרוב ל-80% מההורים עודדו את ילדיהם לעבוד בעת שלראשונה נודע להם על שילדם עובד. בקרב ההורים היהודים נמצאה תמיכה גבוהה יותר לעבודה של ילדיהם (80%) בהשוואה לאוכלוסייה הערבית (73%). במיוחד בולט הפער בין האוכלוסיות ביחס לקבוצת ההורים שעודדה במידה רבה.

משרד התעשייה המסחר והתעסוקה לשכת הדוברת

ממצאים אלו ואחרים עולים מניתוח ראשוני של סקר עבודת ילדים ונוער בגילאי 11 עד 15. הסקר נערך על ידי מנהל מחקר וכלכלה במשרד התמ"ת וממצאיו יוצגו על ידי בני פפרמן מנהל מינהל מחקר וכלכלה בכנס באר שבע לשלום הילד במושב הדן בילדים ועבודה- עובדים או עבדים והמתקיים בימים אלו באוניברסיטת בן-גוריון.

קבוצות הגיל של בני 11-15 כוללות ילדים ונוער בקו התפר שבין גילאי הילדות, הנעורים וההתבגרות ומספרם כאמור מגיע כיום ל-600 אלף ויותר ומתוכם חלקם של הערבים מגיע לכ-175 אלף ילדים ובני נוער וגודל מחזור עומד על 120 אלף ילדים. הידע הנוכחי בישראל, בנושאים הנוגעים לעבודתם של בני גיל אלו הוא מועט ומוגבל. נתונים רשמיים על שוק העבודה בישראל (נתוני הלמ"ס),

מכילים מידע על בני 15 ומעלה הנכללים, על פי ההגדרות המקובלות באוכלוסיית כח העבודה האזרחי.

המידע שנאסף בסקר עוסק בנושאים הבאים: (1) היקף האוכלוסייה העובדת מקרב ילדים ונוער בגילאי 11 עד 15 (2) אפיון העיסוקים והעבודות של ילדים עובדים סוגי העבודות: מספר שעות העבודה, השכר, מידת הרציפות בעבודה, הוותק בשוק העבודה ועוד. (3) השימוש העיקרי שעושים הילדים בשכר העבודה ו/או דמי הכיס שלהם. (4) עמדות והעדפות של ההורים לגבי עבודת ילדים. (5) בחינת מידת השמירה או ההפרה של החוקים הנוגעים לעבודת ילדים ונוער.

הסקר נערך על מדגם מייצג של 1,260 משקי בית שלהם ילדים בגילאי 11-15. הנתונים נאספו בינואר 2009 באמצעות ראיונות טלפון עם הורים תוך הקפדה על ייצוג נדרש של שכבות הגיל השונות של הילדים ושל המגדר שלהם.

כיום נתפסת עבודה בשכר, גם של ילדים בגילאים צעירים יחסית, כחלק מתהליך הסוציאליזציה שלהם הנוגע להשתלבותם בחברה ובעולם העבודה בחייהם כבוגרים. על פי הערכות מחנכים, מורים והורים, התנסות מוקדמת בחיי עבודה בעודם ילדים, עשויה לסייע בהשתלבות טובה בשוק העבודה של אותם ילדים בבגרותם. הכוונה להתנסות בסוגי עבודות שונים, שאינם כרוכים בניצול של הילד, אך מדמות את

משרד התעשייה המסחר והתעסוקה לשכת הדוברת

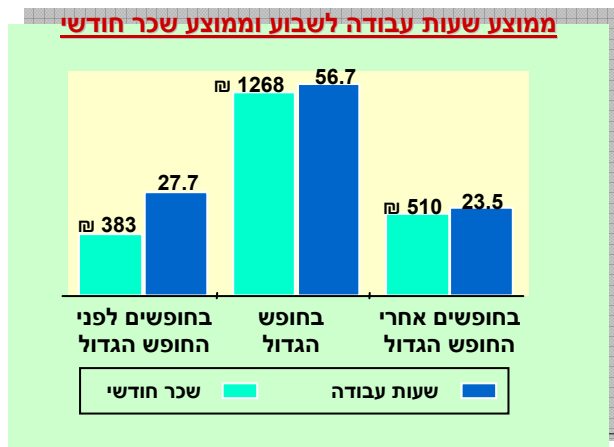
העולם האמיתי בהיותן מתגמלות את הילד העובד בשכר עבור עבודתו. כך נחשף הילד/הנער לערכי העבודה: נטילת אחריות, עבודה בצוות, דייקנות, ניצול זמן ועוד. מעבר לכך, העובדה שילד/נער עובד, משתכר ומקבל החלטות לגבי השימושים בכסף שהרוויח, היא חלק מתהליך של חינוך לתודעה צרכנית, להתנהלות כלכלית נבונה, לרבות ניהול תקציב אישי עצמאי, לתכנון עתידי ולניהול חיסכון.

עבודת ילדים כזו, אמורה להתבצע לצד המשך השתתפות הילדים במערכת החינוך ובמסגרות הלימוד המקובלות, ובתנאי שמתקיימים בה תנאי ההעסקה המוגדרים בישראל ב"חוק עבודת נוער", שבו נקבע גיל מינימאלי להעסקת ילדים, היקף הימים והשעות המותר, נאסרה בו העסקת ילדים בלילה, בעבודות מסוכנות ועוד.

להלן חלק מעיקרי הממצאים בסקר. סקירה מלאה של ממצאי הסקר תתפרסם במועד מאוחר יותר.

עיקרי הממצאים:

- 12.0% מאוכלוסיית הילדים בגילאי 11-15, שהם כ- 75 אלף ילדים, הועסקו במהלך שנת 2008 במסגרות ובהיקפי עבודה שונים. (65 אלף ילדים יהודים ו-15 אלף ערבים)
- שעורם של ילדים יהודים עובדים הוא כמעט כפול משעורם בקרב הערבים: 13.4% לעומת 7.4% בהתאמה.
- בקרב ילדים מועסקים בולט חלקם הגבוה יחסית של ילדים שהוריהם חילוניים לעומת דתיים 15.2% ו- 13.8% בהתאמה, ושל בעלי השכלה על תיכונית ומעלה לעומת בעלי השכלה של עד בגרות: 15.6% ו-11.0% בהתאמה.
- שעור הילדים העובדים עולה ככל שעולה גיל הילדים ומגיע ל- 26.4% בקרב בני 15 (שעדיין אינם בני 16), לעומת 3.1% בקרב בני 11.
- רוב הילדים העובדים מועסקים בשמרטפות 43.3%. האחרים מתפלגים בין עיסוקים רבים ושונים שהבולטים שבהם: מלצרות 12.6%, הדרכה ושעורים פרטיים 6.5% שליחים וסדרנים 5.2%, מוכרים 3.3%, ועבודות שונות אחרות, בהן: עבודות בלתי מקצועיות בענפי תעשייה חקלאות ובניה 14.1%.
- תקופת החופש הגדול הינה תקופת השיא בהעסקת ילדים:

משרד התעשייה המסחר והתעסוקה לשכת הדוברת

- 70.9% מהעובדים עבדו בתקופה זו .
- שכרם של ילדים שעבדו בחופש הגדול עמד על 1,268 שקלים בממוצע לחודש, שבו הועסקו במהלך כ- 56.7 שעות עבודה בשבוע בממוצע.
- השכר שהם משתכרים משמש לילדים בעיקר למימון חלקי או מלא של יציאה עם חברים לבילוי- הסעיף עיקרי בהוצאותיהם של ילדים בגילאים אלו: 61.3% השיבו שמימנו באמצעות עבודתם הוצאות בלוי אלו.
- 49.3% מימנו בעבודתם קניית ממתקים ומזון מהיר, 38.3% קנו בכסף שהשתכרו אוכל ושתיה בביה"ס ו- 37.4% רכשו בגדי מותגים.
- 55.6% מהילדים העובדים חוסכים חלק משכרם, אך 44.4% צורכים את מלוא השכר שהשתכרו לצריכת הפריטים שהוזכרו לעיל. סכום החיסכון החודשי הממוצע, לילדים שחוסכים חלק משכרם, מגיע ל- 413 שח לחודש.
- אף כי היתור העיקרי של ילדים בשל עבודתם, הוא על זמן פנוי למשחקי מחשב וצפייה בטלוויזיה: 37.7% מהם מוותרים על פעילויות אלו עקב עבודתם, נמצא כי מעל 13% הקדישו פחות זמן ללימודים ולקריאה עקב היציאה לעבודה, ו- 21.9% מבליים פחות עם חברים מחוץ לבית בשל עבודתם.
- 85.9% מההורים סבורים שילדיהם התחילו לעבוד בעיקר כדי לממן לעצמם הוצאות הנזכרות לעיל: בילוי עם חברים וקניית מוצרים לא חיוניים שונים: ממתקים בגדי מותגים ועוד. אולם 13.1% מהילדים יצאו לעבוד כדי להרוויח כסף לעצמם אך גם כדי לסייע בפרנסת המשפחה, בהם: 2.7% שעובדים בעיקר כדי לסייע למשפחתם.

בהתייחס לעמדות הורים בסוגיית עבודת ילדים, מתברר כי:

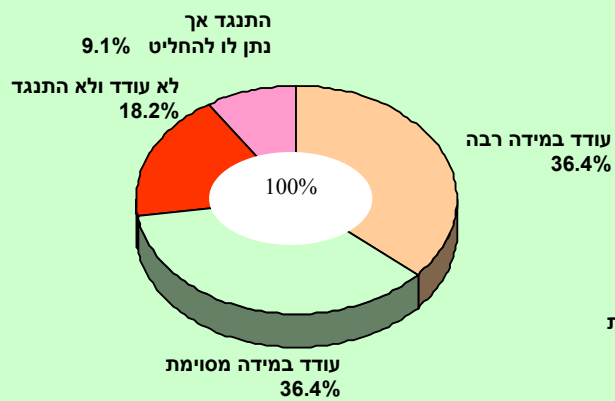
- 51.8% מסכימים שחשוב שילד יעבוד חלקית כבר מגיל צעיר כדי שילמד את ערך הכסף, ושעור דומה סבור כי רצוי שילד, בנוסף ללימודים, גם יעבוד חלקית על מנת שייפתח עצמאות ואחריות.
- 70.9% סבורים כי יש לדרוש מילדים לחסוך חלק מדמי הכיס שלהם או מהשכר שהם מרוויחים.
- 29.4% סבורים שיש לתת דמי כיס לילדים רק תמורת עזרה בבית, שמירה על אחים קטנים, ניקוי הבית, שטיפת כלים וכד'.
- 28.4% משיבים שכל בני המשפחה, גם ילדים שיכולים, צריכים לתרום משהו לפרנסת המשפחה.

משרד התעשייה המסחר והתעסוקה
לשכת הדוברת

עמדת ההורים בעת שנודע להם לראשונה על רצונם של ילדיהם לעבוד באחוזים מסה"כ

ערבים

יהודים

